

سازماندهی مهاجرت منابع انسانی

عباس تاجیک؛ دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه تهران

۲ خرداد ۱۳۹۳

شماره: ۴۴۰۰۱۰۱

در عین حال علی‌رغم داشتن مراکز آموزش عالی متعدد، امکان ایجاد اشتغال برای فارغ‌التحصیلان را نیز ندارد. خیل گسترده‌ای از مهاجرین پس از بازنشستگی به وطن خود بازگشته و سرمایه جمع‌آوری شده در طول عمر خویش را برای انجام هر تصمیمی (سرمایه‌گذاری عمومی، خصوصی و یا امور شخصی) به لبنان می‌آورند.

با توجه به وسعت سرزمینی و فضای ممکن فعالیت اقتصادی بسیاری از دانشجویان لبنانی بعد از فارغ‌التحصیلی به‌منظور اشتغال و زندگی به سایر کشورها (عمدتاً اروپا و آمریکاها) مهاجرت می‌کنند؛ اما به‌واسطه حفظ روابط خانوادگی و محلی این مهاجرت دانش کارانه منجر به ارزآوری برای لبنان بدون نفت می‌شود. روند مهاجرت فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در دوره جنگ‌های داخلی (۱۹۷۵-۱۹۹۱) به بالاترین حد و در اوایل جنگ (سالهای ۷۶-۱۹۷۵) با مهاجرت بین ۶۰۰الی ۹۰۰هزار نفر به اوج خود رسید.

این حجم مهاجرت فرهیختگان و حفظ رابطه با کشور متبوع نه‌تنها باعث ترسیم چهره و تصویری مثبت از لبنان در فضای بین‌المللی شده، بلکه زمینه سرمایه‌گذاری خارجی را نیز به‌طور تقریباً تضمین‌شده‌ای در لبنان ایجاد نموده است (کما اینکه بنابر قول رئیس مرجع دولتی توسعه سرمایه‌گذاری لبنان به دنبال بحران سوریه حجم سرمایه‌گذاری خارجی صرفاً ۸۰۰ میلیون دلار کاهش یافته است). البته امکاناتی مانند برابری غیر لبنانی‌ها و لبنانی‌ها در دریافت خدمات دولتی در امر سرمایه‌گذاری و امور اداری نیز در این امر دخیل بوده‌است. لذا در میان حجم وسیع درگیری‌های نظامی در اطراف لبنان شاهد رشد ۳/۶ درصدی رشد ناخالص داخلی و تورم ۵/۹ درصدی هستیم که حاکی از موفقیت اقتصادی لبنان است.

وضعیت ایران

کشور ما علی‌رغم داشتن ثروت فوق‌العاده نیروی انسانی جوان به‌واسطه دلایل گوناگون از جمله ساختار فرسوده دیوان‌سالاری، اقتصاد تقریباً کاملاً دولتی، معارضین و دشمنان فعال علیه رشد و تعالی کشور، درآمد سهل‌الوصول نفتی، عدم وجود برنامه‌های سیاست‌گذاری در حوزه کارآفرینی در دستگاه‌های اداری کشور و... امکان استفاده از

اگرچه مهاجرت فارغ‌التحصیلان دانشگاهی که به‌عنوان نیروی انسانی متخصص می‌توانند نقش مهمی در پیشبرد برنامه‌های توسعه و پیشرفت کشور داشته باشند؛ هزینه‌های متنوع و بسیار زیاد برای کشور دارد؛ اما، به نظر می‌رسد که با نگاه مجدد به موضوع امکان تبدیل چالش و تهدید ناشی از آن به فرصت برای کشور ممکن است.

فرصت‌های ناشی از مهاجرت منابع انسانی

آنچه که تحت عنوان «فرار مغزها» معروف شده، در حقیقت چیزی نیست مگر چرخش پیش‌سازهای بازارهای دانش. در بازارهای پولی ما با گردش پول‌ها و ارزها مواجهیم و طبیعتاً در بازارهای دانش با گردش دانش سازها. همان‌طور که امنیت، ثبات، منابع در دسترس و فضای راحت فعالیت امواج سرمایه‌های مالی را جابجا می‌کند، عیناً منجر به جابجایی فوج فرهیختگان نیز می‌شود.

مهاجرت منابع انسانی به‌هیچ‌وجه محدود به ایران و یا کشورهای درحال توسعه نیست؛ بلکه این روند را در بازه‌های مختلف و با شدت و حدت‌های متنوع در سرتاسر جهان می‌توان رصد نمود. از این‌رو به نظر می‌رسد هنر مدیریت منابع انسانی در تلاش برای تبدیل این امر به فرصت در راستای منافع سازمانی-ملی باشد در غیر این‌صورت یکسان دیدن منابع از کف رفته با ضرر موضوعی بدیهی است.

مورد لبنان

کشور لبنان از معدود کشورهایی است که علی‌رغم مهاجرت وسیع و گسترده اتباعش به سایر کشورها نه‌تنها از این بابت آسیبی ندیده بلکه بالعکس واجد مواهب بی‌شماری نیز از سوی اتباع مهاجرش شده است. لبنان خود دارای فن‌آوری راهبردی خاصی نیست و دارای اقتصاد خدمات پایه است و

طرف دیگر با توجه به امکان‌سنجی علمی و اقتصادی کشورهای مختلف که نیازی جدی برای انجام این پیشنهاد است، با هدایت صحیح، ایرانیان کمتر با مشکلات محتمل در خارج از کشور روبرو می‌شوند.

استفاده از مطالب با ذکر منبع آزاد است.

متون سیاستی منتشرشده در شمس، بیانگر دیدگاه نویسندگان بوده و لزوماً نظر این شبکه نیست.

این ثروت موقت خدادادی را در حال حاضر ندارد؛ اما، منفعل‌ماندن در قبال از دست رفتن این منبع ثروت نیز عقلانی نیست. ۵۰ تا ۱۵۰ میلیارد دلار بازه‌ای است که برای ضررهای ایران از ناحیه از دست رفتن منابع انسانی ذکر شده می‌شود؛ این در حالی است که امکان تبدیل این هزینه به سرمایه‌گذاری میسر است.

پیشنهاد

اگرچه در چند سال گذشته فعالیت‌هایی با محوریت بازگرداندن ایرانیان ذیل شورای عالی ایرانیان خارج از کشور صورت گرفته و طبیعتاً توفیقاتی ولو محدود نیز به‌دست‌آمده‌است؛ اما می‌توان از ایرانیانی که به هر دلیلی امکان بهره‌مندی از توانمندی‌هایشان در کشور نیست در چارچوب برنامه «شهروند سفیر» به‌منظور بهبود و ارتقای چهره جمهوری اسلامی ایران در جهان به‌عنوان هدف حداقلی و بسط و گسترش ارزش‌های انقلاب اسلامی در بستر عمق‌بخشی علمی-خارجی انقلاب اسلامی بهره‌جست. نیل به این امر مستلزم بازتعریف مسئله و نگاه دگرگون به مهاجرت فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است.

در فضای کنونی بین‌الملل بسیاری از کشورها در حالی نگران تغییرات بافت جمعیتی ناشی از مهاجرین خود هستند که می‌توان به آن موضوعات تروریسم، قاچاق انسان و مهاجرین غیرقانونی، مشکلات انتظامی داخلی و امثال آن را نیز افزود؛ درعین‌حال همه کشورها نیز خواهان در اختیار داشتن و به‌کارگیری زبدهگان و خبرگان نوع بشر به‌منظور ارتقای توان حاکمیتی خود در عرصه داخلی و فراملی نیز هستند.

لذا، در این فضا با سازماندهی، سامان بخشی و هدایت مهاجرت دانش‌آموختگان در قالب همکاری‌های علمی بین‌المللی چندساله نه‌تنها تهدیدات ناشی از بیکاری تا حدی مرتفع می‌شود، بلکه فرصت ارزآوری، بهبود چهره بین‌المللی نظام، ایجاد زمینه‌های نفوذ در ساختارهای اداری کشورها (و بالطبع تأثیرگذاری) و البته کسب تجارب دیگران نیز مهیا می‌شود.

در این صورت کشورهای نگران، با اطمینان بیشتری حاضر به امضای قرارداد کار با «یک دولت» می‌شوند؛ و از